

(در این موقع یکساعت قبل از ظهر) جلسه برای تنفس تعطیل و دیگر تشکیل نگردید (رئیس مجلس شورای ملی مؤتمن الملک منشی - علی اقبال الامالك منشی - معظم السلطان)

جلسه ۷۱
صورت مشروح مجلس
یوم سه شنبه ۲۹
برج میزان ۱۳۰۳ مطابق
۲۲ شهر ربیع الاول
۱۳۴۳
 (مجلس یکساعت و نیم قبل از ظهر بریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید)
 (صورت مجلس یوم یکشنبه ۲۷ میزان را آقای اقبال الامالك قرائت نمودند)
رئیس - آقای نظام لتولیه -
 (اجازه)

نظام الولیه - میخواستیم عرض کنم نظیمه مشهد بواسطه قروضی که برایش پیش آمده خیلی در مضیقه افتاده بنده - پیش نهاد میکنم رابورت کمیسیون بودجه راجع بنظیمه مشهد را در دستور مقدم بدارند.

رئیس - آقای عراقی
 (اجازه)
حاج آقای اسمعیل عراقی -
 راجع بصورت مجلس عرضی ندارم بعد از تصویب صورت مجلس
رئیس - آقای قائم مقام الملک -
 (اجازه)

قائم مقام الملک - راجع بصورت عرضی ندارم
رئیس آقای دامغانی -
 (اجازه)
شریعتمدار دامغانی بنده در دستور عرضی ندارم
رئیس - عده برای تصویب صورت جلسه کافی نیست
نجات - آقایان چرا نمیآیند چرا این - طور میکنند

(چند نفر آقایان نمایندگان وارد شدند)
رئیس - نسبت بصورت جلسه دیگر ایرادی نیست
 (اظواری نشد)
رئیس - آقای عراقی
 (اجازه)

حاج آقا اسمعیل عراقی بنده میخوام خاطر مبارک آقایان نمایندگان محترم را بدو مطلب متوجه کنم که در قانون اساسی هم مصرح شده است و تصور نمیکنم چه رفقای محترم بنده که در فراکسیون اقلیت هستند وجه سایر آقایانی که در سایر فراکسیون میباشند و چه سایر

نمایند گانی که منفردند هیچکدام در این دو مطلب اختلافی داشته باشند راجع بفروع است.
 آن دو مطلب یکی راجع بانجمن های ایالتی و ولایتی است که در اصل ۹۰ و ۹۱ و ۹۲ و ۹۳ قانون اساسی مینویسد و متأسفانه در دوره چهارم تشکیل نشد و در این دوره هم که هشت ماه از عمر مجلس میگذرد هنوز نسبت بانجمن های ایالتی و ولایتی تصمیمی گرفته نشده است و هر روز در ولایات اختلافی بین حکام و رؤسای ادارات تولید میشود و آقایان نمایندگان محترم ولایات مجبورند از کار های بزرگ مجلس صرف نظر نموده وقتشان را صرف کارهای کوچک ولایات کرده و این وزارتخانه و آن وزارتخانه مراجعه نموده و وقتشان کمتر صرف کارهای بزرگ مملکتی بشود.

لهدا بنده میخوام از آقایان نمایندگان استدعا کنم که در قضیه انجمن های ایالتی و ولایتی عتف توجهی بفرمایند که زودتر تشکیل شده و در ولایات نظارتی بامور ادارات دولتی داشته باشند و اختلافاتی که راجع بمالیات و چیز های دیگر پیدا میشود مطابق حقی که بآنها داده شده است آنها را تصفییه نموده و کمتر وقت نمایندگان صرف کارهای ولایات بشود.

مطلب دیگری که میخوام بعرض آقایان برسانم و در قانون اساسی هم مصرح است قضیه آقایان علماء است که باید پنج نفرشان در مجلس باشند و در اصل آن هم هیچ اختلافی بین آقایان نمایندگان نیست و اگر اختلاف جزئی باشد که اینک در بعضی شعبات صحبت شد سر چیز های فرعی است خوب است آن راهم آقایان نمایندگان محترم در شعب خودشان بنشینند و آن اختلافات جزئی را رفع کنند که انشاء الله این قضیه راهم مجلس تمام کند و هر قدر ممکن است این دو قضیه را بیشتر دنبال کنیم که در این دوره پنجم ختم شود.

رئیس - آقای قائم مقام الملک -
 (اجازه)
قائم مقام الملک - در جلسه گذشته یکی از نمایندگان محترم در موضوع آراء با ورقه اظهاراتی نمودند و شاید غرض ایشان راجع بمسئله خصوصی نبود بلکه میخواستند آرائیکه منفیاً یا مثبتاً داده میشود مشخص شود که عموم بدانند.

راجع بمسئله بود اغیانس يك سوء تفاهمی حاصل شده و برای خود بنده هم يك فکری ایجاد شده است و من رأی داده ام در صورتیکه مطلع نبودم که سابقه این مسئله چیست مثال عرض میکنم چون خود بنده مطلع نبودم بنابراین از مقام محترم ریاست خواهش میکنم امر بفرمایند که مختبر کمیسیون بودجه یا سایر آقایان که اطلاع دارند این

مسئله را توضیح بدهند که رفع سوء تفاهم بشود و معلوم شود این شصت و پنج نفر که رأی دادند از روی چه مدرک رأی داده و در رأی خودشان هم ثابت هستند.
رئیس - آقای دامغانی -
 (اجازه)

شریعتمدار دامغانی - تقریباً شش ماه است که يك عده اشخاص در مجلس متحصن هستند و يك طلبی از دولت دارند و گویا محل انکار وزارت مالیه هم نباشد و حالاهم موقع زمستان است و باید اینها هم راحت شوند و بروند خانه هاشان.

میخوام عرض کنم همین طور که اوقات مجلس بیخود میگذرد اوقات دیگران راما نبایستی ضایع کنیم و بالاخره بایستی کمیسیون عرایض باتبادل نظر با دولت يك تصمیم قطعی درباره آنها اتخاذ کند و اگر واقعاً يك طلبی دارند بآنها بدهند و کار هم طلب ندانند يك مرتبه يك تصمیمی اتخاذ کنند که قلع مساده بشود.

رئیس آقای معتمد السلطنه -
 (اجازه)
معتمد السلطنه - بنده در دستور عرض داشتیم.

رئیس - آقای میرزا ایدالله خان -
 (اجازه)
آقای میرزا ایدالله خان - مهمترین امور امروز در مملکت مسئله زراعت است و مکرر از طرف نمایندگان در این موضوع مذاکره شده و بنده هم پیشنه های تقدیم کردم متأسفانه از طرف وزارت مالیه و مجلس ابداً توجهی در این موضوع نشده مقدمه مسئله گاو مبری يك چیزی است و پیش آمد محصول امسال بعینه مثل مسئله باز شیشه و چوب است.

آقایان يك قدری از این مسئله غافلند از طرفی رعیت کار ندارند بذر ندارند نان ندارند و از طرف دیگر مأمورین مالیه با کمال فشار اسباب زحمت رعایا را فراهم کرده اند بنده از مقام محترم ریاست و نمایندگان تقاضا میکنم که در این خصوص يك توجهی بفرمایند که انشاء الله راهای آسوده شده و در آتیه مردم دچار قحط و غلا نشوند.

رئیس - شاهزاده شیخ الرئیس -
 (اجازه)

محمد هاشم میرزا شیخ الرئیس - در این مدت مشروطیت در چهار چهار دوره مجلس غالباً روزنامه رسمی داشتند و در دوره اول هم که روزنامه رسمی نبود تمام مذاکرات نمایندگان را با يك شوق و ذوقی در روزنامه های محلی و روزنامه هایی که آن وقت مینوشتند درج میشد و نسبت به مذاکرات نمایندگان هیچ سوء تفاهمی در خارج رخ نمیداد و بهر يك از ولایات که روزنامه

میرفت می فهمیدند که نماینده آنها در چه موضوع موافق و در چه موضوع مخالف بوده است و ادله اش را میدیدند و آن وقت یا تصدیق می کردند یا تنقید میکردند یا مینوشتند چرا رأی دادی.

متأسفانه در دوره چهارم و پنجم ما باین موضوع موفق نشدیم که يك روزنامه رسمی داشته باشیم که تمام نقطه های ما را بنویسد و هیچ سوء تفاهمی در اطراف نشود و يك سند رسمی در مقابل باشد.

حالا چون موضوع روزنامه رسمی مطرح نیست بیش از این چیزی عرض نمیکنم این مطلبی که بریروز از تصویب مجلس گذشت برای بنده خیلی ناگوار بود بنده بعقیده خودم عرض میکنم که هیچ تناسب نداشت.

بطوری در مجلس مذاکره میشود آراء بود اغیانس خوانده شود مثل اینکه يك کسی در خارج سوء تفاهمی برایش تولید شده است.

بنده هم با خواندن آراء موافقت کردم بعد معلوم شد مغرضین در خارج هستند حرارت آنها فرو ننشسته است و چون ادله با آن آراء قرائت نشد باز همان مزخرفاتی که میگفته اند ادامه داده.

لهدا بنده معتمد که تمام دوسیه بود اغیانس و تمام آنچه که در ادوار مختلفه در سه چهار کابینه گذشته که بنده بهمه شان رأی اعتماد داده ام تمام آنها خوانده شود.
 يك نفر از نمایندگان - طبع و توزیع شود.

شیخ الرئیس - بنده دو پیشنهاد دارم یکی اینکه مجلس اجازه بدهد از اول شروع به این قضیه که هفت هشت سال قبل از این است در یکی روزنامه ها نوشته شود آتیه ای که رأی داده اند چه نظر داشتند و مخالفین چه نظر و منتعین چه نظر و ما يك مطالب مهمه در مدنظر داشتیم و همه منتظر بودند مسائل مهمه لاینحلی که از دوره های دیگر باقی مانده است حل و تصفییه شود و مطالب خیلی مهمی در نظر آقایان از قبیل معاهدات و سایر مطالب آیا يك نماینده که بر حسب يك اصول مسلمه و اطلاعات کافی رأی میدهد خودش هم باید بارش به تمام ولایات رود برای اینکه يك منقذی که در آنجا هست و اطلاع ندارد به تمام مجلس حمله نکند یا يك بدبختی که وکیل نشده است و تقصیر بنده هم نیست حرفهای دیگری نزنند.

لهدا برای آقایان نمایندگان شدت اشتیاق پیدا شده که ما ما از اصل قضیه کاملاً مطلع شوند حتی آقای قائم مقام هم که میفرمایند من رأی داده ام میل دارند کاملاً

به بیفتد و بنده هم پیشنهاد کردم که دوسیه در مجلس خوانده شود و اگر میفرمایند وقت مجلس تلف میشود اجازه بدهند در یکی از روزنامه‌های محلی از اول تا آخرش درج شود و این پیشنهاد را هم علی سبیل التردد به مقام محترم ریاست تقدیم میکنم که هر کدامش را تصویب فرمودند بنده موقع اجرا گذاشته شود.

نجات - بصورت کتابچه کنند.

مدرس - تمام دوسیه را باید چاپ کنند.

رئیس - مراجعه میشود به شعبه‌ها آقای زعیم (اجازه)

زعیم - در صورتیکه به شعب مراجعه میشود بنده عرضی ندارم.

رئیس - آقای سرکشیک زاده (اجازه)

سرکشیک زاده - بنده میخواستم از مقام محترم ریاست تقاضا کنم امر بفرمایند که طبع و توزیع شود.

رئیس - پیش نهاد طبع و توزیع شود.

سرکشیک زاده - خیر دوسیه امر.

رئیس - وقتی که از شعب برگشت به مجلس طبع و توزیع میشود.

آقای تدین (اجازه)

تدین - بنده اینطور احساس میکنم که نام آقایان مایلند به اینکه اطلاع کاملی از جزئیات دوسیه من البدولی الختم پیدا کنند و به این جهت لازم میدانم اطلاعاتی که در این باب دارم به عرض برسانم قبل از این پیشنهاد میخواستم بطور اجمال چون در کمیسیون بودجه عضویت دارم اطلاعات خود را بیان کنم.

ولی حالا صرف نظر میکنم برای اینکه وقتی دوسیه آمد تمام قسمتهایش برای همه روشن و آشکار میشود ولی بطور اجمال عرض میکنم که این معامله کشتیهای دریایچه ارومی جهت همدهاش متوجه سیاست خارجی بوده.

اصولاً تصفیه این امر و وقوع آن یکی از مسائلی است که کاملاً بفتح ملت و دولت ایران بوده است.

بعضی از نمایندگان البته باید متذکر این نکات باشند در موضوعاتی که با سیاست خارجی ارتباط پیدا میکند دقیق تر باشد تا آن موضوعاتی که مربوط با امور داخلی است و بعلاوه این موضوع در یک کابینه هائی حل شده است که رئیس الوزراء های آنها کاملاً طرف اعتماد بوده اند و بطور اجمال عرض میکنم حل این قضیه از کابینه اخیر آقای مستوفی - الممالک شروع و در کابینه اخیر آقای مشیرالدوله تقریباً تمام شده است و این کابینه فعلی قضیه تمام شده در دوره گذشته را بمجلس آورده است و ما از نقطه نظر اعتمادی که به آقای مشیرالدوله در آن وقت داشتیم و حالا هم داریم و ایشان هم در

کمیسیون بودجه از نقطه نظر سیاست خارجی و مصالح مملکت تصدیق کردند که این قضیه خوب قضیه ایست از این جهت کمیسیون رأی داد و سایر آقایان هم موافقت کردند.

و بیشتر از این لازم نمیدانم در این باب وارد شوم و اگر تصویب کنند که دوسیه بنظر آقایان برسد آن وقت این قسمت و سایر قسمتهای دیگر را که عرض نکردم تصدیق خواهند فرمود که صحیح بوده است.

رئیس - آقای نظم الملک (اجازه)

نظم الملک - بنده عرضی ندارم.

رئیس - آقای مشار اعظم (اجازه)

مشار اعظم - بنده تصور میکنم پیش نهادیکه راجع باین موضوع شده که دوسیه آن طبع و نشر شود نوشدارویس از مرگ است یک کاری نباید بگذرد یا بگذرد و حالا گذشته است و از تویک حرف هائی در اطراف آن زدن هیچ تأییری در اصل قضیه نخواهد داشت اعم از اینکه قضیه صحیح باشد یا غلط ولی مطلبی که باید کشف کتمان نگردد این است آقایانی که در اینجا رأی داده اند این شصت و پنج نفر هیچ کدام دوسیه را شخصاً مطالعه نکرده بودند مگر چند نفر از آنها که در کمیسیون عضویت داشته اند و دوسیه را از تحت نظر گذرانده اند.

ولی نمایندگان دیگر که رأی موافق دادند البته با اعتماد کسانی بوده است که آنها را خودشان بعضویت کمیسیونهای بودجه و خارجه و سایر کمیسیونهائی که این امور مربوط به آنها است انتخاب کرده بودند و بنده یک قدری واضحه تر عرض میکنم راجع به این موضوع در خارج اطاق پارلمان هم خیلی تأکید میشد و اصرار میشد که این یک قضیه ایست که با منفعت مملکت بستگی و ارتباط دارد و بایستی نمایندگان محترم رأی بدهند و زودتر بگذرد.

این تبلیغات هم در بین نمایندگان میشد بواسطه همین تبلیغات بود که شاید اشخاصی که میخواستند با این موضوع مخالفت کنند موافقت کردند.

خود بنده از یکی از آقایان نمایندگان که کاملاً مطالعه کرده بودند پرسیدم اظهار کرد که بعد نظریه ام را بشما میگویم و بعد بمن اظهار کرد که این قضیه حتماً بایستی بگذرد فقط چیزی که اسباب تعجب بنده شدو گمان میکنم غالب آقایان نمایندگان هم متمجب هستند این است که در خارج تشویق میکردند که این موضوع حتماً باید بگذرد.

بعد از آنکه آراء خوانده شد معلوم شد که خود آنها متمنع بودند و رأی ندادند و بنده حالا اسم نمیبرم در صورتیکه اعتماد ما بقول آن اشخاص بود که رأی دادیم

ولی خود آنها باید ملتفت باشند نمایندگانی که آنها را انتخاب کرده اند و به آنها رأی داده اند که در کمیسیون بودجه و سایر کمیسیونها عضو باشند آنها باید هر وقت هر نظری که پیدا می کنند دیگران هم تعقیب کنند برای اینکه برای اعضای کمیسیونها اعتماد دارند و اگر از زبان آنها چیزی بشنوند اهمیت میدهند و اگر ما اینجا رأی دادیم با اعتماد قبول آنان بود.

حالا در اطراف آن چیزهائی می گویند که هیچ قضاوتی نمیشود کرد و هر قضاوتی هم بکنند دیگر مفید نخواهد بود.

نجات - برای اطلاع مردم است.

رئیس - آقای زعیم (اجازه)

زعیم - بنده قبل از آقای تدین اجازه خواسته بودم که عریضم را عرض کنم لیکن نظر بفرمایشی که ایشان کردند فرمودند در اموری که یک قسمتش مربوط به سیاست خارجی میشود نباید زیاد زیاد بکشمکش انداخت بنده هم عرض نکردم برای اینکه قضیه بشعباتی که بحکم قرعه انتخاب شده و هیچ نظر سیاسی در آن نیست مراجعه شده و در آنجا قضیه را حل میکنند.

ولی مؤخر فرمایش آقای تدین بنده را ناگزیر کرد که ثانیاً تحصیل اجازه نموده و یک قسمت از مطلب را توضیح بدهم برای اینکه می رود بشعبات و بنده میدانم که از آنجا هیچ وقت بیرون نمی آید.

بعلاوه همان طور که آقای مشار اعظم فرمودند نوش دارو پس از مرگ سهراب است.

ولی در حل قضیه که بایستی این کار بشود و برخلاف مصالح است آن را هنوز بنده مطالعه نکرده ام.

اما از آقایان رفقای اکثریت خودم پرسیدم توضیحاتی برای من دادند ولی صحبتی که اقلیت داشت و اعتراض شدیدی که کرد حتی از مجلس هم خارج شد برای این بود که مذاکرات را کافی نمیدانست و تقاضا کرد که مجلس خصوصی تشکیل شده و بان قضیه عطف توجهی بنمایند ولی باین اعتراض عطف توجهی نکردند در صورتی که در قانون اساسی تصریح دارد هر گاه ده نفر تقاضای مجلس خصوصی کردند باید جلسه خصوصی تشکیل شود.

در صورتی که آقایان اقلیت یا نژده نفر هستند ولی موافقت با این تقاضا نشد.

در صورتی که جلسه خصوصی برای این بود که در اطرافش صحبت شده و یک قسم سرخری در مجلس تصویب نشود و

اما اینکه فرمودند در کابینه های سابق که طرف اعتماد بوده اند قضیه حل و تصفیه شده این را خود آقای مشیرالدوله و آقای مستوفی الممالک بهتر میتوانند بیان کنند و بنده این قسمتی را که عرض کردم از نقطه نظر رفقای اقلیتی خودمان است.

خوب کابینه که اکثریت داشت و این قضیه در آن مطرح شده بود چه مانعی پیدا کرد که در آن زمان به مجلس نیاوردند.

تدین - مجلس نبود.

مدرس - ده سال است مطرح است.

زعیم - چرا میگفتند در کابینه آقای مستوفی الممالک شروع شده و در کابینه آقای مشیرالدوله ختم شده در صورتیکه در زمان کابینه ایشان ختم شده کابینه ایشان در زمان مجلس بود.

آقای سعید یعقوب - خرید در کابینه آقای مشیرالدوله مجلس نبود.

زعیم - بنده یکی از اشخاصی بودم که تقاضا کردم و تأیید کردم فرمایش آقای طهرانی را باینکه آراء در مجلس قرائت بشود و متأسفانه همان حرفی است که آقای شیخ الرئیس در پشت تریبون فرمودند و فرمودند برای اینکه گفته نشود یک اشخاصی رأی داده اند بدون مطالعه (متأسفانه این طور پیش می آید).

برای اینکه اشخاصی که اطلاع کامل دارند امساک میکنند و خودداری میکنند در اینکه عقیده خودشان را بطور صریح بگویند.

تأسف در اینست که نمیکویند و وقتیکه نمیکویند البته بعضی اشخاص هم درست اطلاع ندارند دوسیه را هم اسم جنبه سیاست خارجی رویش میکنند و دیگر دست هیچکس بان نمیرسد آنوقت البته یک رأیی داده میشود که..

آقای تدین که فرمودند چون جنبه سیاست خارجی دارد باید در اطرافش کشمکش نشود بنده پیش از این تصریح نمیکم).

باز همان پیشنهاد آقای سرکشیک زاده را تأیید میکنم که برود بشعبات و در آنجا مطالعات بشود ولی اگر روزنامه بود که میشد در آن روزنامه مطالب را بمرض افکار عمومی گذاشت یعنی مخالفین بتوانند حرفهای خودشان را صریح بنویسند بنده موافقت میکردم که در روزنامه نوشته شود یک عده موافقین بهو و جنجال حرف خودشان را میزنند و هر لایحه یا هر ادله محکمی که در مخالفت باشد درج نخواهد شد.

اینست که بنده پیشنهادیکه برود به شب و مطالعه بشود مکفی نمیدانم و پیش از این هم عرض نمیکم

رئیس - آقای آقا سید یعقوب - با اینکه عقیده بنده این بود که این مسئله مطرح نشود ولی فرمایشات آقای مشار اعظم و آقای زعیم و آقای تدین هر سه یک عبارتی در کلامشان بود که ناچارم دفاع کنم ما هم اعتماد بکابینه آقای مشیرالدوله داشتیم و هم باین کابینه و این که آقایان میفرمایند نوش دارو پس از مرگ است یعنی چه ؟

آقایان و کسانی که داخل سیاست میشوند و میخواهند زمام امور مملکت را در دست بگیرند از یک هو و جنبش که در طهران در کنار فلان خیابان فلانکس فلان حرف را زده می گویند چه بسا باید کرد ؟

عرض میکنم اگر ما این مملکت را چهار روزه مثل پاریس بکنیم باز هر يك از ما گرفتار تهمت و افترا هستیم نوشدارو نبود است يك مجلسی يك قدمهای خیلی بزرگی برداشته است هم کابینه آقای مشیرالدوله مصاب بوده است هم کابینه آقای مشیرالدوله مصاب بوده است و هم کابینه آقای سردار سپه خدمت کرده است نه نوشدارو بوده است و نه سهراب مرحوم شده است

يك خدمتاتی کرده اند و در ریچه ارومیه را نجات داده اند و الانهم سالی هشتاد و پنج هزار تومان اجاره آن در کیسه دولت وارد میشود و بکلی آنرا نجات داده اند اینها که آقایان فریاد میزنند نیست و مکرر در دوره سوم و چهارم بلکه شنیده ام در خارجه هم همینطور مردم به هشت قانونگذار تهمت میزنند نباید اهمیت داد

خدا شاهد است و قرآنی که در اینجا تلاوت کردیم و قسم خوردیم آن واقعت مابین ما و ملت که خیانت به مملکت نکنیم

ما آنچه که سعادت ملت بوده است رای داده ایم و بیش خدای خود وجدان خود مسئول هستیم و آنهاییکه افتراء می زنند خودشان میدانند انشاء الله اگر معصیتی داشته باشیم کمتر میشود

یک نفر از نمایندگان - این مطلب مطرح نیست

نجات - مطرح باشد چه ضرر دارد الان دوسه را بیاورند بخوانند

رئیس - آقای کارزونی (اجازه)

کارزونی - بنده نمیخواهم مجلس ضایع بشود

رئیس - آقای مشیرالدوله (اجازه)

مشیرالدوله - چون آقای مشار اعظم يك بیاناتی فرمودند و در ضمن آن بیانات گمان میکنم ایرادی متوجه من باشد چون من در آن روزی که رای دادم روی ورقه سفید اسم خودم را نوشتم و خیال میکردم این ورقه سفید علامت قبول است ولی بعد که اینجا خوانده شد معلوم شد که بنده را جزو متعین حساب کرده اند و بعد که از بعضی آقایان پرسیدم گفتند که میبایست روی ورقه را نوشت سفید یا بنزله سفید چون اینرا نوشته اید شمارا متعین تصور کرده اند

لذا بنده خواستم اینرا توضیح بدهم که ورقه را که بنده دادم بنزله سفید بوده است و تصور میکردم چون خود ورقه سفید است دیگر نوشتن سفید توضیح واضح است

اما در این ضمن هم که لازم است توضیح دیگری عرض کنم یعنی چون آقای تدین فرمودند این کار را در کابینه آقای مستوفی - الممالک شروع شده و در کابینه بنده ختم شده بنده لازم میدانم در این باب هم يك توضیحی بدهم که مطلب واضح شود

همان طوریکه مذاکره شد کار در کابینه آقای مستوفی الممالک شروع شده و در کابینه بنده مذاکرات در جریان بوده و دنبال و تعقیب میشد تا این مذاکرات بیک زمینه عملی بهمان زمینه که در مجلس پیشنهاد شد خاتمه یافت ولی چیزی امضاء نشد و قرارداد منقطع نشد و جهت این بود که بنده وزیر خارجه وقت يك انتظاری داشتم و منتظر بودیم که آن مسئله رفع شود تا قرارداد امضاء بشود و این ترتیب عملی و مجری شود

حالا آن چه انتظاری بود این جا نمیتوانم عرض کنم و اگر آقایان نمایندگان خواسته باشند در يك کمیسیون خصوصی عرض میکنم و مادام که ماسر کار بودیم آن انتظاریکه داشتم رفع نشد مانع بود از این که ما این مسئله را عملی بکنیم و خاتمه باین قسمت بدهیم باین جهت این موضوع در کابینه بنده خاتمه نیافت برای اینکه کابینه بنده نظر بمصالح مملکتی که بطور مجمل عرض میکنم لازم میدانست این مسئله ریشه کن بشود و در عین حال میخواستم طوری بشود که بکلی این مسئله خاتمه پیدا کند که دیگر هیچ جای تکراری در آتی نباشد و چون يك انتظاری داشتم نتوانستم در آن وقت خاتمه بدهیم این توضیحی بود که لازم میدانستم عرض کنم

رئیس - آقای نصرت الدوله (اجازه)

نصرت الدوله - بنده در مقدمه صحبت در مجلس نبودم و نمیدانم که بچه صورتی این مطلب مورد بحث و مذاکره شده ولی مذاکراتی که در اطراف این قضیه میشود يك مسئله فراموش کرده است و متعجبم

و میخواهم يك تذکری عرض کنم که این مذاکرات را از نقطه نظر اصول و از نقطه نظر قوانین جاریه اسمش را چه میگذاریم؟ آیا استیضاح و سؤال و کبیل از و کبیل است؟ بفرماید

اگر محاکمه بعدی یا باصطلاح اروپائیا اینکسترمیس است؟ بدانیم يك رأی است داده شده

این هم يك طرز زیست که سابقه میشود در آتی والا يك مطلبی در مجلس مطرح میشود چنانکه در موقعی که این مسئله مطرح بود بعضی آقایان رساندم چون سمت مخبری کمیسیون خارجه را داشتم يك مطلبی بر حسب يك لایحه دولت که از مجاری قانونی خود بمجلس آمده بود و در يك کمیسیون صلاحیت داری بلکه در دو کمیسیون صلاحیت دار خارجه و بودجه کاملا مورد مطالعه شده بود

دوسه ما همانهاییکه بآنها اشاره میشود تمام اوراق آن در تحت نظر وقت آمده بود و با علم و اطلاع و بصیرت با طرف این کار امضاء و کمیسیون لازم دیده بودند مثل امضاء دولتهای قبلی چنانکه آقای مشیرالدوله هم حالا بیان فرمودند که این مسئله ریشه کن بشود و حقیقه يك خدمت بزرگی باین مملکت کرده اند بالاخره اینطور صلاح دیده بودند که يك رائی دادند و آوردند بمجلس در مجلس هم موافق و مخالف صحبت کردند و رای دادند حالا میخواهم ببینیم این تجدید مذاکره برای چیست؟ آیا ما باید عادت بکنیم و دیگران را عادت بدهیم که يك سابقه های غلط بگذاریم؟ یا اینکه تمام قوانین جاریه را زیر پا بگذاریم یا بوقول آقای آقا سید یعقوب خودمان را چنان ببردیم مستضعف معرفی کنیم که يك رائی را که از روی فهمیدگی داده ایم برای اینکه چهار نفر هوجی در در بیرون چهارتا مزخرف میگویند ما این مسئله را می مطرح کنیم و بخواهیم خودمان را تبرئه کنیم یا قاضیا را بخواهیم اثبات کنیم

این طور نیست مقام و کالت و نمایندگی يك مقامی است که باید همیشه قضایا را بطور رشیدانه مطرح کنند و البته يك نماینده که عقیده اش مخالف با يك قضیه است حقش است که دفاع کند و تمام دلائل را هم در مجلس اظهار کند و هر کس هم که موافق است صحبت میکند و حکمیت هم با اکثریت مجلس است بالاخره باید يك وقتی تمام شود و باید مسائل در دنیا هر رشته که باشد يك انتهائی داشته باشد بنده تصور میکنم که آقایان با عطف نظر بیک اصل کلی يك تصمیمی بگیرند که در این مسئله یا مسائل دیگر نگذارند این ترتیب هایش بیاید بنده نمیدانم چه پیشنهادی بوده است و چه تصویری بوده است ولی تصور میکنم که هر قدر هر شکلی این مسئله تعقیب شود بعد از مذاکراتی که در مجلس هلنی شده و رائی که داده شده تجدید بشود یعنی چه ؟

تصویب کردن سابقه های غلط است

رئیس - خوب صفت هشت نفر دیگر هم اجازه خواسته اند

(بعضی اظهار کردند : مذاکران کفایت و بعضی دیگر گفتند : کافی نیست)

رئیس - معلوم میشود تظاهر در این باب باید حرف زد ...

مدرس - يك بیانی شاهزاده کردن لازم است دفاع کنم

رئیس - راجع بکمیسیونها آقایان فراری دارند؟

بعضی از نمایندگان - بلی داده شده

خوبست تنفس داده شود

رئیس - سه ربع بظهر است انتخابات تجدید خواهد شد یا همان انتخابات سابق صحیح است؟

بعضی از نمایندگان - تجدید میشود کازرونی - بچه دلیل باید تجدید بشود

رئیس - اگر تجدید باید بشود بایست پیشنهاد بشود رای بگیریم - آقای حاج - عز الممالک

حاج عز الممالک - بنده پیشنهادی تهیه کردم

(بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم انتخاب کمیسیونها تجدید شود

حاج عز الممالک - نظر بنده در تجدید انتخابات کمیسیونها دو موضوع بود لیکن ممکن است راجع بنظر بنده آقایان اختلاف داشته باشند این است که توضیح نمیدم بگذاریم؟ یا اینکه تمام قوانین جاریه را زیر پا بگذاریم یا بوقول آقای آقا سید یعقوب خودمان را چنان ببردیم مستضعف معرفی کنیم که يك رائی را که از روی فهمیدگی داده ایم برای اینکه چهار نفر هوجی در در بیرون چهارتا مزخرف میگویند ما این مسئله را می مطرح کنیم و بخواهیم خودمان را تبرئه کنیم یا قاضیا را بخواهیم اثبات کنیم

این طور نیست مقام و کالت و نمایندگی يك مقامی است که باید همیشه قضایا را بطور رشیدانه مطرح کنند و البته يك نماینده که عقیده اش مخالف با يك قضیه است حقش است که دفاع کند و تمام دلائل را هم در مجلس اظهار کند و هر کس هم که موافق است صحبت میکند و حکمیت هم با اکثریت مجلس است بالاخره باید يك وقتی تمام شود و باید مسائل در دنیا هر رشته که باشد يك انتهائی داشته باشد بنده تصور میکنم که آقایان با عطف نظر بیک اصل کلی يك تصمیمی بگیرند که در این مسئله یا مسائل دیگر نگذارند این ترتیب هایش بیاید بنده نمیدانم چه پیشنهادی بوده است و چه تصویری بوده است ولی تصور میکنم که هر قدر هر شکلی این مسئله تعقیب شود بعد از مذاکراتی که در مجلس هلنی شده و رائی که داده شده تجدید بشود یعنی چه ؟

اگر چنانچه اشخاصی که رفتند رای دادند رایشان نصف بعلاوه يك نیست خوب دوم تر به روند انتخاب کنند البته قانون معین کرده و اگر دو مرتبه هم اینطور شد دفعه سومی مثل سابق از روی اکثریت نسبی انتخاب میشوند چنانکه در انتخابات سابق هم اشخاصی بودند که ۲۰ رای انتخاب شدند

بنده نمیدانم اگر مقصود از تجدید اینست که آراء قرائت شده ولی نصف بعلاوه يك امضاء نبوده اند و باید تجدید کنند بنده موافقم ولی اگر مقصود اینست که آن رای که داده اند چون یکمده امتناع کرده اند کان نم بکن باشند بنده گمان میکنم نسخ يك ماده قانون را رای داده و این ترتیب صحیحی نیست که برای نسخ ماده قانون يك پیشنهادی بکنند و فی المجلس با يك قیام و قعود رای بگیرند و هیچ قانونی حال ثبوت و دوام به خود نمی گیرد

رئیس - رای میگیریم

نصرت الدوله - يك توضیحی از طرف پیشنهاد کننده لازم است

رئیس - توضیح دادند و اگر میخواهید صحبت کنید هفت هشت نفر در این موضوع اجازه خواسته اند

رای میگیریم پیشنهاد آقای حاج عز الممالک

آقایانی که تصویب میکنند قیام فرمایند

(عده کبیری قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد

آقایان تشریف ببرند بیرون برای رای دادن چند نفری که اجازه خواسته بودند حالا میتوانند حرف بزنند

کارزونی - بنده يك سؤالی دارم **رئیس** - بفرمایند

کارزونی - تجدید یعنی چه؟

یعنی رایهایی که سابق کان لم یکن باشد اینکه خلاف قانون است به عقیده بنده

(ممکن است اشتباه کرده باشم یا تفهیمه باشم)

حالا از مقام ریاست سئوال میکنم که این عرایضی که بنده کردم غلط بوده یا صحیح؟ موافق قانون بود یا خیر؟ و این تجدید موافق قانون است یا خیر؟

رئیس - شما چرا در سایر مواقع يك چنین سؤالی نمیکنید

آقای دست غیب (اجازه)

دست غیب - خواستم عرض کنم فرمایش آقای کارزونی وارد نیست و این تجدید هم مخالف قانون نیست

رئیس - راجع بمسائلی که قبل از دخول دستور در اول مجلس باید مذاکره شود بپردازند نفری اجازه خواسته اند

دست غیب و آقای دامغانی و آقای معتمد السلطنه و آقای نظم الملك و چند نفر دیگر و بعد آقای مدرس میفرمائید مذاکره نشود؟

بعضی از نمایندگان - خیر کافی است

رئیس - وارد دستور بشویم؟

بعضی از نمایندگان - بلی

رئیس - راپورت های دیروز جزو دستورات است

راپورت که بیرون بود چه قرائت میشود

(بضمون ذیل قرائت شد)

ماده واحده - مجلس شورای ملی بوزارت مالیه اجازه میدهد مبلغ هفت هزار و نهصد و هفتاد و يك تومان و هفت هزار دینار قروض نظمیه مشهد را از بابیت سنوات ماضیه از محل صرفه جوئی بودجه سنه ماضیه تنگور نیل وزارت داخله محسوب و پرداخت نماید

رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

(حاضر نبودند)

رئیس - آقای شیروانی (اجازه)

(خارج شده بودند)

رئیس - آقای کارزونی (اجازه)

کارزونی - بنده با اصل و اساس این مسئله مخالفتی نمیتوانم بکنم زیرا اطلاعی ندارم و نمیدانم از چه قرار بوده و چرا باید حالا هفت هزار و پانصد تومان داد هر که اطلاع دارد رای میدهد هر که اطلاع ندارد رای نمیدهد

لکن عرض بنده همانست که مکرر گفته ام اینصورت جزء خرجهایی که بمجلس میآیند بنده وقتی میتوانم رای بدهم که در ضمن بودجه کل باشد

بنده می بینم اینصورت جزء خرج وارد مجلس میشود ما هم رای می دهیم غافل از اینکه مجلسی که است و از که باید بگیریم و اگر در آخر سال مبلغی کسر بیآوریم از کجا باید تهیه کنیم بنده خواسته بدانم کمیسیون بودجه از وزارت مالیه سؤال کرده که بجای این هفت هزار و پانصد تومان که در بودجه علاوه کرده ایم عایدی تهیه کرده ایم یا نه

پرسیده کاین هفت هزار و پانصد تومان که علاوه بر بودجه معمولی خودمان باید تأدییه کنیم مجلسی که است و از چه جا باید داده شود آیا دخل و خرج مملکت با این اضافه مطابقت میکند یا نه عرض بنده این بود

عماد السلطنه مخبر - این اظهار هم مخالف قانون نیست

رئیس - راجع بمسائلی که قبل از دخول دستور در اول مجلس باید مذاکره شود بپردازند نفری اجازه خواسته اند

تصویب بشود و پروید بوزارت مالیه بموجب حواله پولی پرداخته شود و بعد از این خرج کنند

این پولهایی است که نظمیه شرمان در سنوات سابق در سه سال چهار سال پنج سال کسر داشته و پرداخته شده است

حالا برای اینکه میخواهند تصفییه حسابهای گذشته را بکنند يك سند خرجی لازم است

وزارت مالیه از وزارت داخله مطالبه سند خرج کرده وزارت داخله هم بمجلس پیشنهاد کرده و صورت مخارجش را هم داده اند مخارجی هم هست کدر موقع خودش لازم بوده از قبیل مخارج مجوسین و مخارج لازمه دیگر کدر آن موقع در بودجهها پیش بینی نشده بوده است و علاوه بودجه بوده مالیه محل هم پرداخته حالاهم که تصویب شود چیزی بر بودجه اضافه نمی شود و همان پولی است که داده اند و مقصود از این لایحه بدست داشتن يك سند خرج است

کارزونی خیلی خوب

رئیس - عده برای مذاکره کافی نیست

(در این موقع جلسه تعطیل و پس از نیم ساعت تشکیل گردید)

رئیس - شاهزاده شیخ رئیس (اجازه)

محمد هاشم میرزا شیخ رئیس - راجع بقسمت نظمیه مشهد اگر چه گمان می کنم آقای عماد السلطنه توضیحات کافی دادند ولی بجهت اینکه بکلی رفع سوء تفاهم شود

عرض میکنم اینها مخارج فوق العاده بوده و خیلی لازم از اینکه فراریها و پنهانندگان که بایران میآیند خرجی لازم داشت کاینها را از مشهد بطهران بفرستند که در اینجا لوازم معیشت شان را فراهم بیاورند تا اینکه با وطنانشان مراجعت کنند یا بممالکشان تلگراف کنند و از این قبیل مسائل بنا بر این این مخارج فوق العاده بود که در بودجه پیش بینی نشده کم کم اسباب کسر بودجه شد

رئیس - (خطاب بشیخ رئیس) آقای قدری تأمل بفرمایند

آقایان باید تشریف ببرند بیرون برای رای دادن

شیخ رئیس - کم کم اسباب کسر بودجه شد حالا هم که آمده بمجلس از نقطه نظر حفظ ترتیبی است که در مالیه باید باشد پارسل هم فرار گذاشتند کاین گونه مخارج را از محل صرفه جوئی های نظمیه بکنند

علی ای حال این پولی نیست که حالا

خرج بکنند فقط بعنوان سند خرجی است برای وزارت مالیه والا تأسیسات تازه نیست که بر بودجه مملکت تحمیلی بشود که حالا آقایان میخواهند ببینند مجلس را در بودجه کل دارند یا نه پولی که سابق صرف شده است

امروز هم برای آن از صرفه جوئی های بودجه مجلسی پیدا کرده اند چیز تازه نیست فقط يك تصویب لازم دارد که مجاری قانونی خودش را طی کرده باشد لهذا گمان میکنم با اطلاعات بیشتری که آقایان ممکن است بعد نسبت باین قسمت پیدا کنند هیچ جای تکراری در رای دادن باین مطلب نیست و هیچ تحمیلی هم بر بودجه نیست

رئیس - آقای دست غیب (اجازه)

دست غیب - بنده از دو جهت با باین لایحه مغایرتم یکی از جهت اینکه آقای شاهزاده فرمودند خرج شده

من که اینصورت را ندیده و خبر ندارم که در چه کابینه بوده و چه ترتیب خرج شده

صورت جزئی چه بوده فقط آقای عماد السلطنه مخبر محترم میفرمایند صورتش هست ما هم البته اعتماد و اطمینان داریم باینکه فرمایش ایشان صحیح است ولی البته صورت جزء را باید ما ببینیم تا اینکه بفهمیم و معلوم شود در چه کابینه بوده

چه پرداخته شده که داده که گرفته دیگر اینکه اگر اینطور نشود ممکن است فردا بیایند و بگویند صد هزار تومان در فلان کابینه خرج شده حالا شما بیایید و تصویب کنید و کم کم راه اینطور تصویبها باز شود

اینست که بنده عقیده دارم تا صورت جزء مخارج نیاید بمجلس و آقایان نمایندگان نبینند نمیشود این خرج را تصویب کرد

مخبر - اینکه فرمودند صورت جزء بنظر آقایان نرسیده و باید بمجلس بیاید هیچوقت معمول نبوده که این قبیل چیزها صورت جزئی هم همراهش باشد

پس فلسفه کمیسیون بودجه و نوشتن هیجده نفر عضو و تحقیق کردن آنها چیست؟ وجه فایده دارد؟

میفرمایند ممکن است يك وقت يك صد هزار تومان دیگر هم بیآورند و تصویبش را از مجلس بخواهند بنده گمان نمی کنم که کمیسیون بودجه این قدر سهل انگار باشد که هر چیزی را آنجا بیآورند فوری کند همان طور که شاهزاده فرمودند این يك مخارج فوری و ضروری بوده است

که در نظریه آنجا شده است و در يك كابينه ويك موقع هم بوده كه مجلس نبوده يعنى چهار پنج سال قبل پيش آمده است و از بابت بودجه های آزان و افراد نظيمه پرداخت کرده است و بعد برای مواجب آزانها اضافه بر بودجه پول داده شده حالا كه ميخواهند بودجه ها را تصفيه بكنند چون سند خرج صادر نشده بوده ميخواهند صورت قانوني پيدا كنند

رئيس آقاى تدین (اجازه) تدین - بنده موافقم . رئيس آقاى كازرونى (اجازه)

كازرونى - آقا ميفرمايند كه صورت جزء معمول نبوده كه مجلس بيايد اولاً اگر معمول نبوده هيچ مانع قانوني هم ندارد .

ثانياً صورت جزء مخارج هميشه معمول بوده است و تا اندازه كه مقدور بوده طبع و توزيع ميگرديد و در هر صورت بچه داييل شما از ما ميخواهد كه رأى اين لايحه بدهيم آيا ميفرمائيد نظر باینكه در كميسيون بودجه تصويب شده كميسيون بودجه هيچده نفر عضو دارد كه غالباً ده نفر حاضر ميشوند و يك چيزى را هفت هشت نفر يا همان ده نفر يا تمام هيچده نفر تصويب کرده اند شما ميخواهيد يك مجلس صد و ده نفرى (يا بيشتر) كه ترا بدون اينكه دلايلى را ديده باشند هين قدر كه ده نفر يا هشت نفر قانع شده اند تبناً رأى بدهند؟

اعضاء كميسيون مسؤل عقیده خودشان هستند و معلومات خودشان برای خودشان است . من هم كه رأى ميدم يا نمى دم با امتناع ميكنم مسؤل عقیده خودم بايد باشم . ابتدا من رأى تبيى برای خود قائل نيستم .

اما وجود كميسيونها كه فرمودند (برای اينست كه با فراغت بال پيشنهند فتهاى بكنند و نتيجه دقتهايشان را بياورند بمجلس يعنى دقتهاى كه ممكن نيست تمام افراد بكنند .

لكن بهمين قدر كه اكثريت كميسيون بودجه رأى داده ما هم رأى بدهيم گمان نميكنم صحيح باشد .

بنده در اول مردود بود يعنى نميدانستم كه بايد رأى بدهم يا بايد بدهم ولي حالا جزئاً فهميدم كه نبايد رأى بدهم چرا؟ بجهت همين توضيحاتى كه آقاى مخبر دادند .

بن گفتند كه توهنجورى و واجب است باینكه رأى بدهي بجهت اينكه يك مخارجى (برخلاف قانون) شده و زياد تر از بودجه بوده و گذشته ما رأى داديم شما هم بايد رأى بدهيد .

اگر اين دليل يك دليلى است و يك اصلى است كه ما ميتوانيم متابعت كنيم پس بهتر اينست كه حكومتهاى وقت خودشان برون دازوروى ميل و اراده خودشان خرجهاى بكنند و بعد بياورند بمجلس ما هم از زورى همين اصل تصويب كنيم .

چرا بايد خرج بكنند؟ مگر مجلس دوره چهارم نبود؟ اگر در ايام فترت اتفاق افتاده بود خوب عذر موجهى بود

عمادالساكنه مخبر - همين طور هم هست .

كازرونى - اما در صورتيكه در دوره چهارم بوده و مجلس هم بوده دخل و خرج هم بايد بتصويب مجلس شوراى ملي باشد هيچ دليلى ندارد كه ما جميع قوانين موضوعه خودمان را اصلاً و قرعاً لغزنده و غير ثابت بكنيم .

ما بايد حتماً و قطعاً باين موضوع رأى ندهيم تا نظاير پيدا نكنند و دفعه ديگر نتوانند برخلاف تصويب مجلس مقدس و نمايندگان ملت چيزى بگيرند و چيزى بدهند اگر بناشد ما اين دفعه تصويب كرديم سابقه ميشود و دفعه ديگر هم همين طور ميشود .

اين دليل ندارد كه خرج بكنند بعد بيايند از مجلس استيدان كنند اول از مجلس رأى بگيرند بعد خرج بكنند . بنده كاملتاً مخالفم و از زورى عقیده هم مخالف شدم و قطعاً ورقه كود ميدم .

رئيس - آقاى تدین (اجازه)

تدین - يك قسمت از بيانات آقاى كازرونى بنده گمان ميكنم برخلاف محسوس بود اولاً كسى نگفته بود ايشان يا ساير نمايندگان تبييت بكنند و هيچ اجبارى هم نيست و نميشود كسى را مجبور كرد و مانع آزادى عقیده اوشد و باو گفت حتماً شما رأى بدهيد .

يا يولى كه داده اند بدارالايام يا عسده قراء يا مخارج ديگر شده شايد اشخاص اصلاً مرده باشند برونند از كجاشان بگيرند؟ پس اين كه اين جا اظهار ميشود كه چرا بمجلس نيامده است در موقعى اين خرج شده است كه اصلاً مجلس چهارم نبوده است در موقع فترت خرج شده چهرای بدهيد چهرای ندهيد تاثيرى در واقع ندارد .

بنابراين يك هيئت كوچكترى تشكيل مدهند و دقتهاى لازمه در مسائل ميشود و رسيدگى ميكنند اطراف امر و راپورت ميدهند .

مخبر كميسيون هم در مجلس مذاقعه ميكنند از عقیده كميسيون اگر آقاى متقاعد شدند رأى ميدهند نشدند رأى نميدهند .

عرض كنم و آن اين است كه بعضى از آقاى نمايندگان كمتر توجه ميكنند بلوايى كه بمجلس ميايد و ممكن است يك مرتبه قرائت كنند و بعد مقدمه لوايى كه از طرف دولت ميايد از نظرشان محو شود و مخصوصاً اين لايحه كه مطرح است در مقدمه لايحه دولت بطور تفصيل ذكر شده است كه اين مخارج چه بوده است و متعلق به چند سال قبل يعنى قبل از دوره چهارم است ولى آقاى ان يا آن را نخوانده اند يا فراموش كرده اند حالا كه ميفرمايند ما اطلاع نداريم صورت جزه را بياوريد . راپورت كميسيون بودجه كه طبع و توزيع ميشود .

قبلاهم جز و دستور ميشود . كميسيون بودجه هم باز است براى اينكه اگر آقاى ان توضيح بخواهند برونند در كميسيون بودجه و اسناد و مدارك را مراجعه بكنند فرصت هم داشتند و در اين مدت ميتوانستند تشريف بياورند آنجا دوسيه مطالبى كه در اين باب به كميسيون آمده است به بيند يا شما را قانع مى كرد و قانع نمى كرد چرا آقاى ان تشريف بياورند توضيح بخواهند ؟

اين مسئله جزء موضوعات تازه است كه در مجلس رسم شده و رفته رفته معلوم ميشود تمام قضايا بايد به مجلس علنى بايد اگر اين عملى باشد من حرف ندارم ولى متأسفانه عملى نيست و برخلاف اصول است . بنا بر اين بنده به آقاى ان تذكر ميدم كه ميتوانند مراجعه كنند به مقدمه لايحه دولت در آن جا قيد شده است كه اين مسئله مربوط به سه چهار سال قبل است و در دوره فترت بوده و قبل از مجلس دوره چهارم است كه اين عمل واقع شده و پول داده شده است .

بنابراين بنده به آقاى ان تذكر ميدم كه ميتوانند مراجعه كنند به مقدمه لايحه دولت در آن جا قيد شده است كه اين مسئله مربوط به سه چهار سال قبل است و در دوره فترت بوده و قبل از مجلس دوره چهارم است كه اين عمل واقع شده و پول داده شده است .

امروز وزارت مالى ميخواهد تصفيه محاسبه كند و سند خرج ميخواهد حالا شماراى ندهيد اين پولى كه سه فلان محبوس داده شده است از برای مخارج شام و ناهارش ميشود رفت از او گرفت؟

يا يولى كه داده اند بدارالايام يا عسده قراء يا مخارج ديگر شده شايد اشخاص اصلاً مرده باشند برونند از كجاشان بگيرند؟ پس اين كه اين جا اظهار ميشود كه چرا بمجلس نيامده است در موقعى اين خرج شده است كه اصلاً مجلس چهارم نبوده است در موقع فترت خرج شده چهرای بدهيد چهرای ندهيد تاثيرى در واقع ندارد .

فقط يك سند سرج است ولى اينكه ميفرمايند ما بايد از اين قبيل چيزها جلو گيرى كنيم تا اين كه در آتبه نظايرش واقع نشود اين يك اصلى است اما اين مسئله از امر جلو گيرى نميكنند .

چيزهاى ديگرى است كه بايد از اين قبيل قضايا جلو گيرى كند . تا لايحه مخا كه وزراء از زمجلس نگذرانيم بدرف اين كه اين لايحه را در كنيد آن لايحه را در كنيد از اين كار جلو گيرى نميشود .

بايك فشار و يك توافق نظرى كه تمام نمايندگان دوره چهارم داشته اند لايحه مخارج هم در وقتى كه كميسيون آن را گرفته است چه كارش ميتوانيد بكنيد؟ باين كه رد بكنيد مقصود حاصل نميشود حالا چه رد كنيم چه تصويب كنيم تصور ميكنم مذاكره زياد در اين خصوص فايده نداشته باشد .

(جمعى از نمايندگان گفتند مذاكرات كافي است - جمعى ديگر گفتند كفايت (نيست) رئيس - رأى ميگيريم بكتايت مذاكرات

اخگر - بنده با كفايت مذاكرات مخالفم . رئيس - بفرمائيد .

اخگر - آنچه مشهود ميشود يك اصلى دارد در مجلس تعقيب ميشود و آن اين است كه در هر موضوعى يك نهدى كه در مجلس مذاكره شد گفته ميشود مذاكرات كافي است و دلايلى كه مخالفين و موافقين لايحه دارند گفته نميشود و بالتبقيه اسباب قبل قال برای خارج ميشود و بالاخره مثل مشا بوداغيانس منجر ميشود باين كدر مجلس دوباره شرح مفصلى در آن موضوع مذاكره شود پس بهتر اين است كه وقتى يك قضيه مطرح ميشود بگذارند مذاكرات بشود و قضيه خوب حلاجى بشود كه بعد بمذاكرات اين طور تكرار نشود و همين دليل بنده دلايلى دارم برای مخالفت با اين لايحه

عرض ميكنم مذاكرات كافي نيست بايد مذاكرات بشود و دلايل گفته شود بعد از آن كه واقف از طرفين تمام شد رأى بگيرد كديگر محتاج بتكرار نباشيم . رئيس - آقاى ان اينكه مذاكرات را كافي ميدانند قيام فرمائيد . (عده برخاستند)

رئيس - معلوم ميشود كافي نيست آقاى مشارعظم . (اجازه)

مشارعظم - اين نوع لوايح كه گاه بمجلس ميايد فورمولى است كه تازه آمرىكائى ها پيدا کرده اند .

مخارج مال يك سنوات خيلى بيهوده است كه در موقع خود ميبايستى رسيدگى ميشود . اگر بموقع بوده است تصويب ميكرده و اگر بيبورد بوده است تصويب نميكرده اين نوع مخارج بچاي اينكه در مؤ

خودش تحت رسيدگى در بيايد و صحت و سقمش معلوم شود گذاشته اند و حالا آورده اند بنظر مجلس شوراى ملي ميرسانند در موقعى هم كه مجلس شوراى ملي نبود اين ميسون آمرىكائى همين نوع پيشنهاها را بهيئت دولت ميكرده كه شاد در هيئت وزراء آن مخارجى كه مال سنوات گذشته است تصديق بكنيد .

در صورتيكه مخارج در موقع خودش پرداخت شده و تصفيه هم شده و با آن كتابچه هاى هم كه بايد وارد شده است و بنظر بنده اين عمل غير لازمى است و هيچ ضرورت نداشت كه مخارج يك سنه را كه هيچ معلوم نيست چه كسى مخارج كوده و مسئولش كيست و اين پول برای مورد همى مصرف شده يانه .

بموقع بوده يا نبوده دولت اين زمان و مجلس امروزه تصويب كند . بنظر بنده هيچ ضرورتى ندارد كه مجلس شوراى ملي مخارجى را كه مربوط باين عصر و اين سنه نيست و خيلى قديمى است بيايد رسيدگى كند و تصويب نمايد و بلكه بايد در اين باب توجهى بكنند .

بنده تصور نميكرم كه كميسيون بودجه هم اين مسئله را قابل توجه قرار مى داد و نيمدانم بچه نظرى كميسيون بودجه اين مسئله را قابل توجه قرار داده است و عقيدۀ دارم كه اصلاً توجه بچنين موضوعى بي موقع است .

رئيس - آقاى اخگر (اجازه) اخگر - بنده مخالفم . رئيس - آقاى نظام التولييه (اجازه) (خارج شده بود) رئيس - آقاى كازرونى (اجازه) كازرونى - مخالفم . رئيس - آقاى دست غيب (اجازه) دست غيب - مخالفم . رئيس - آقاى رئيس التجار (اجازه)

رئيس التجار همانطور كه مكرر گفته شد اين لايحه راجع بيك مخارجى است كه سابقاً شده و ضرورى بوده و در مقدمه لايحه دولت هم ذكر شده و چنانچه آقاى ان هم مكرر گفتند كميسيون بودجه برای همه آقاى ان باز است كه هر كدام ميخواهند تشريف بياورند بجز رياتش رسيدگى كندند .

اصل مسئله اين است كه عرض ميكنم هفت هزار و يانصد و كسى در سنه گذشته نظيمه خراسان باقى داشته است و بواسطه چند نفر اختلاف و حدوث و بعضى قضايا كه از جمله يكي مسئله مهاجرين و

مجبوسين بوده است اين مخارج شده است . از اين جهت بود كه در دوره چهارم رئيس نظيمه خراسان را از طهران معين كردند .

سابقاً كه رئيس سوئدى داشت از بودجه مر كز مواجب ميگرفت ولى آن رئيس نظيمه كه از اين جافر ستاده بودند چون سوئدى نبود مواجب او را حكم داده بودند كه از بودجه نظيمه خراسان بپردازند و او هم سه هزار تومان برداشته است در انقلاب سه ماهه خراسان در ابتدائى كودتا رئيس نظيمه آنجا تغيير كرده است و يك مقتارى هم رئيس انقلاب خراسان حكم كرده است با و بپردازند و در نتيجۀ اين عمل يك عده آزان بيچاره ماهى هشت تنه تومان هفت ماه حقوقشان مانده بوده است و ميروند در آستانه مبار كه متدجن مى شوند و تلگرافات زيادى به

مجلس شوراى ملي مخارجى را كه مربوط باين عصر و اين سنه نيست و خيلى قديمى است بيايد رسيدگى كند و تصويب نمايد و بلكه بايد در اين باب توجهى بكنند . بنده تصور نميكرم كه كميسيون بودجه هم اين مسئله را قابل توجه قرار مى داد و نيمدانم بچه نظرى كميسيون بودجه اين مسئله را قابل توجه قرار داده است و عقيدۀ دارم كه اصلاً توجه بچنين موضوعى بي موقع است .

رئيس - آقاى اخگر (اجازه) اخگر - بنده مخالفم . رئيس - آقاى نظام التولييه (اجازه) (خارج شده بود) رئيس - آقاى كازرونى (اجازه) كازرونى - مخالفم . رئيس - آقاى دست غيب (اجازه) دست غيب - مخالفم . رئيس - آقاى رئيس التجار (اجازه)

رئيس التجار همانطور كه مكرر گفته شد اين لايحه راجع بيك مخارجى است كه سابقاً شده و ضرورى بوده و در مقدمه لايحه دولت هم ذكر شده و چنانچه آقاى ان هم مكرر گفتند كميسيون بودجه برای همه آقاى ان باز است كه هر كدام ميخواهند تشريف بياورند بجز رياتش رسيدگى كندند . اصل مسئله اين است كه عرض ميكنم هفت هزار و يانصد و كسى در سنه گذشته نظيمه خراسان باقى داشته است و بواسطه چند نفر اختلاف و حدوث و بعضى قضايا كه از جمله يكي مسئله مهاجرين و

لايحه ميشد يك كلمائى بگوش بنده رسيد كه حاكى در اين بود كه چون در دوره فترت اين اتفاق افتاده و مجلس هم نبوده از اينجهت بايد تصويب شود . اين يك سابقه خطرناكى است كه بعقيده بنده بهيچ وجه من الوجوه نبايد زير بارش رفت و نبايد معتقد شد كه اگر در دوره فترت يك اتفاقى افتاده است چون دوره فترت بوده و مجلس هم نبوده است بايد تصويب شود خير مخصوصاً اقداماتى كه در دوره فترت ميشود مجلس نبايد آنها را تصويب كند . در اينجا گفته ميشود كه يك يولهاى لازم بوده است و خرج شده است . البته هر يولى كه شما بخواهيد خرج كنيد يا بكسى بدهيد اولاً لازم دارد و اين دليل نميشود كه يك يولى داده شود در مقابل هيچ اداره نظيمه مشهدهم مثل ساير نظيمه هاى ايالات و ولايات داراى يك بودجه بوده است و مطابق بودجه

بايستى خرج كند . رئيس اداره كز يادتر از بودجه خودش خرج كند مسئول است . البته بودجه را برای اين تصويب ميكنند كه در حدود بودجه رئيس اداره يا شخص مسئول خرج بكنند . اگر بنا باشد اين اصل را معتقد شويم كه چون يك خرجى شده است و عجلالتاً هم نبايد يولى بدهيم پس بنا بر اين بايد تصويب كنيم اين يك يك كار غلطى است زيرا در آتبه توليد خطرات زيادى ميكنند و ممكن است كه يك مبالغ زيادى خرج كنند و بدها هم در اينجا همين منطق را بگوئيم كه چون خرج شده و گذشته و حالا هم كه يولى نبايد بدهيم فقط يك امضاء خشك و خالى است بنا بر اين بايد تصويب كنيم و اين در آتبه اسباب زحمت ميشود - و اينكه فرمودند راجع بمخارج مجبوسين وغيره بوده و همان طور كه خودشان فرمودند قبل از دوره چهارم بوده است - علت اينكه بمجلس چهارم مراجعه نكرده اند چيست ؟ چرا

بمجلس دوره چهارم نياورده اند تصويب بكنند و بعلاوه اگر يك مخارج فوق العاده در يك اداره پيدا شود ميبايستى رئيس آن بدو راپورت بدهد و دولت هم كه برای مخارج فوق العاده يك اعتباراتى دارد البته از آن داده ميشود .

پس اساساً معلوم ميشود كه اين يك طلب معوقه است از بابات چهار پنج سال پيش كه حالا ميخواهيم زنده اش كنيم و من مخالفم با اينكه از بودجه معارف وساير ادارات كسر شود ولى در اين موضوع اضافه بر بودجه خودش خرج شود و اگر خيلى هم نخواهيم در اين موضوع مدافه كنيم ناچاريم از اينكه بگوئيم بدون اجسازۀ مصرف کرده است از اين جهت بنده مخالفم مخبر - بنده خيلى متأسفم كه بعضى كلمات شنيده ميشود و آن وقت تشريف مياورند اينجا و بخلاف آنچه گفته اند تبيرمى

رئيس - بفرمائيد رئيس التجار - بطورى كه قبلاً عرض كردم اين هفت هزار و يانصد تومان آن را بطور قطع شهر بائى مشهده قبول کرده است كه سامى دوست و شصت تومان از همين بودجه امسال كسر بكنند بدهد

رئيس - بفرمائيد رئيس التجار - بطورى كه قبلاً عرض كردم اين هفت هزار و يانصد تومان آن را بطور قطع شهر بائى مشهده قبول کرده است كه سامى دوست و شصت تومان از همين بودجه امسال كسر بكنند بدهد

رئيس - بفرمائيد رئيس التجار - بطورى كه قبلاً عرض كردم اين هفت هزار و يانصد تومان آن را بطور قطع شهر بائى مشهده قبول کرده است كه سامى دوست و شصت تومان از همين بودجه امسال كسر بكنند بدهد

رئيس - بفرمائيد رئيس التجار - بطورى كه قبلاً عرض كردم اين هفت هزار و يانصد تومان آن را بطور قطع شهر بائى مشهده قبول کرده است كه سامى دوست و شصت تومان از همين بودجه امسال كسر بكنند بدهد

رئيس - بفرمائيد رئيس التجار - بطورى كه قبلاً عرض كردم اين هفت هزار و يانصد تومان آن را بطور قطع شهر بائى مشهده قبول کرده است كه سامى دوست و شصت تومان از همين بودجه امسال كسر بكنند بدهد

كسى اينجا نكفت مخارجى كه در دوره فترت ميشود بايد تصويب كرد ياهر عملى كه در دوره فترت كرده اند مجلس تصويب كند . آقاى تدین هم كه توضيح دادند فرمودند كه اين مخارج قبل از دوره چهارم شده . بلى صحيح است . و اينكه ميفرمايند چرا در دوره چهارم نياورند بمجلس همان طور كه آقاى مشارعظم اظهار داشتند اين فورمول جديد مستشاران آمرىكائى است .

كه بعقيده بنده خيلى خوب فورمولى است . يعنى اگر يك خرجى هم در يك جاى شده است آن را باسم موقوف المطالبه باقى نمى گذارند تا آنكه حساب بدهي هر شخصى معلوم شود و آن وقت سند خرج رسمى صادر مى كنند و آن پول را از بابت آن محل محسوب ميدارند . و اما اين كه ميفرمايند اضافه بر بودجه چرا خرج كرده اند و چرا بايد حالا اينجا تصويب كنيم

اين را هم بنده خيلى متأسفم وقتى كه اينجا توضيح ميدهند آقاى ان با درست گوش نميدهند يا اين كه نمى خواهند بفهمند و بنده باز امروز عرض ميكنم كه پول بكسى داده نمى شود و شما هم چه تصويب كنيد چه نكنيد در هر صورت پولى داده شده و اگر تصويب بكنيد حساب مالى را منظم کرده ايد و اگر هم تصويب نكنيد باز هم فرقى نمى كند يك پولى خرج شده است و امروز هم پول بكسى داده نخواهد شد و اين يك سند خرجى است

رئيس - آقاى نظام التولييه موافقيه (جمعى گفتند مذاكرات كافي است) رئيس - آقاى ان اينكه مذاكرات را كافي ميدانند ؟ (گفتند بلى)

رئيس - بيشهاد آقاى رئيس التجار قرائت مى شود (بمضمون ذيل قرائت شد) بنده بيشهاد ميكنم مبلغ دوهزار و شصت تومان از اين لايحه كه مطابق اطلاعات بنده قرار شده در هذاه السنه مامى دوست و شصت تومان نظيمه مشهده از حقوق خود كسر و بمالى مشهده مسترد و محسوب دارد در اين لايحه قيد شود كه آن دوهزار و شصت صد تومان بر عايدات هذاه السنه افزوده شود .

رئيس - بفرمائيد رئيس التجار - بطورى كه قبلاً عرض كردم اين هفت هزار و يانصد تومان آن را بطور قطع شهر بائى مشهده قبول کرده است كه سامى دوست و شصت تومان از همين بودجه امسال كسر بكنند بدهد

رئيس - بفرمائيد رئيس التجار - بطورى كه قبلاً عرض كردم اين هفت هزار و يانصد تومان آن را بطور قطع شهر بائى مشهده قبول کرده است كه سامى دوست و شصت تومان از همين بودجه امسال كسر بكنند بدهد

رئيس - بفرمائيد رئيس التجار - بطورى كه قبلاً عرض كردم اين هفت هزار و يانصد تومان آن را بطور قطع شهر بائى مشهده قبول کرده است كه سامى دوست و شصت تومان از همين بودجه امسال كسر بكنند بدهد

رئيس - بفرمائيد رئيس التجار - بطورى كه قبلاً عرض كردم اين هفت هزار و يانصد تومان آن را بطور قطع شهر بائى مشهده قبول کرده است كه سامى دوست و شصت تومان از همين بودجه امسال كسر بكنند بدهد

بالبه همین معامله راهم تا حالا کرده اند لهذا بنده پیشنهاد می کنم که در این لایحه قید شود که این دو هزار و شش صد تومان را که از نظمیته مشهد می گیری بدست حساب جمع بیاورند

رئیس - آقای کازرونی پیشنهاد کرده اند که این لایحه برگردد بکمیسیون بوده و پس از تجدید نظر به مجلس بیاید آقای کازرونی

(اجازه)
آقای میرزا علی کازرونی - علت

پیشنهاد بنده اینست که اختلافاتی در اظهارات موافقین می بینم

بعضی از آقایان میفرمایند مربوط بدوره فقرت است

آقای رئیس التجار میفرمایند مربوط به قبل از دوره چهارم است و در ضمن بیاناتشان هم اظهار داشتند که دو هزار و شش صد تومان را باید پس بگیرند

البته يك همچو مسئله بنظر آقایان دارای هیچ اهمیتی نیست ولی تصدیق می فرمایند که این قبیل اختلافات اسباب تزلزل عقیده و آرامه بشود

مثلا آقای رئیس التجار الان پیشنهاد کرده اند که دو هزار و شش صد تومان را موضوع کنند

بنابر این ممکن است این لایحه برود در کمیسیون بودجه و آنجا در اطرافش يك مطالعات و دقت های لازم فرمایند و نظریات مجلس را هم که سنجیده اند البته اگر اصلاح دانستند کرد کنند در موضوع می شود در هر صورت با این وضعیتی که پیش آمده است بنظر بنده تصویبش خطرناک است

حالا نه راجع باین شش هفت هزار تومان باشد این چندان مهم نیست امام ممکن است فردا برادر و خواهر و همه پیدا کند

از این جهت است که بنده مقتضی نمی دانم که باسم ایام فقرت این لایحه در مجلس تصویب شود اینست که بنده پیشنهاد کردم برگردد بکمیسیون که در اطرافش بوقت ملاحظه کنند که يك خطراتی در آتی پیدا نشود

رئیس - رای میگیریم باین پیشنهاد **یک نفر از نمایندگان** - بکدام پیشنهاد

رئیس - پیشنهاد ارجاع بکمیسیون آقایانیکه این پیشنهاد تصویب میکنند قیام فرمایند

(عده قلبی قیام نمودند)
رئیس - تصویب نشد پیشنهاد آقای زهیم هم عین همین پیشنهاد است باید رای گرفته شود پیشنهاد آقای رئیس التجار کمیسیون اظهار رای نمیکند؟

ضیاءالواعظین - ثانیاً بخوانند (پیشنهاد آقای رئیس التجار)

بشرح سابق مجدداً قرائت شد)
مخیر - این پیشنهاد آقای رئیس التجار اینجاست که نیست برای اینکه میفرمایند مطابق اطلاع شخصی که پیدا کرده ام ماهی دوست و شصت تومان از عایدات بودجه نظمیته صرفه جوئی میشود که باید کسر بکنند و بحساب جمع بیاورند البته این صحیح است ولی حالا خوب است باین لایحه رای بدهند و بعد آنچه صرفه جوئی میشود البته به حساب جمع بیاورند و حالا از این نقطه نظر معوق گذاردن این لایحه بنظر بنده خوب نیست و بنده استدعا میکنم که پیش نهادشان را پس بگیرند و باین لایحه رای بدهند زیرا فرق نمیکند وقتی که کسر شود بازم جمع عایدات می آید و دیگر اینکه البته بودجه نظمیته بکمیسیون بودجه می آید و در آن موقع ما هم حاضریم و سایر آقایان اعضای کمیسیون هم موافقت می فرمایند که این مبلغ از بودجه نظمیته کسر شود

رئیس التجار - اجازه می فرمائید
رئیس - بفرمائید
رئیس التجار - چون همانطور که آقای مخیر توضیح دادند بودجه نظمیته مشهد بکمیسیون بودجه خواهد آمد بنده پیشنهاد خود را مسترد می دارم

رئیس - مسترد می دارید
رئیس التجار - بلی
رئیس - آقای وکیل الملک پیشنهاد کرده اند که جلسه ختم شود توضیحی دارند بفرمایند

وکیل الملک - بنظر بنده این است که می بینم که در اطراف این لایحه هر يك از آقایان میخواهند مذاکرات زیادی بشمایند و شاید هم اگر رای بدهند ندانند چطور رای میدهند و ترتیب رای گرفتن این لایحه مشکل میشود این است که بنده متقدم جلسه ختم شود و آقایانی که مخالفند تشریف می برند در خارج توضیحات کافی میخواهند و به از آنکه اطمینان کامل پیدا کردند آن وقت می توانند درست رای بدهند

رئیس - آقای تدین (اجازه)
قلدین - مذاکرات بقدر کفایت در این موضوع شده است و آقایان هم مذاکرات را کافی دانسته اند و پیشنهادها هم قرائت شده و بنده تصور میکنم که بالاخره باید رای بگیرند آقایان هم هر چه رافهمیده برطبق آن اطلاعاتشان باید رای بدهند برای اینکه امروز دوساعت و نیم است تا آمده ایم اینجا نشسته ایم و واقعا هیچ کاری انجام نداده ایم و حالا هم اگر بنا باشد جلسه ختم کنیم برویم بنظر بنده کار خوبی نیست در هر صورت خوب است آقایان باین لایحه رای بدهند

رئیس - رای میگیریم پیشنهاد آقای وکیل الملک آقایانیکه تصویب می کنند

جلسه ختم شود قیام نمایند (چند نفری قیام نمودند)
رئیس - تصویب نشد باید رای گرفته شود بماده واحده باورقه آقایانیکه تصویب میکنند در وقت مأموریت انجمن مرکزی اهرام و تشکیل و از روز اول و دوم و سوم جواز شروع باخذ آراء نمودند کلیه اوراق تعرفه منتشره در شهر تبریز هشت صد و سی و سه ورقه و آنچه اخذ شده ۷۹۹ ورقه و کلیه اوراق تعرفه منتشره در ولایات جزو ۱۸۴۱ ورقه و آنچه اخذ شده ۱۸۲۱ ورقه و از تمام آراء ماخوذه از شهر تبریز و ولایات که بالغ بر دو هزار و شصت و سی رای بوده آقای سهرابخان با کثرت هزار و پانصد و نود و هشت رای انتخاب و مطابق ماده ۴۵ نظامنامه انتخابات انجمن نظار تا بگفته جلسات خود را ادامه داده برای اخذ شکایات و چون حضوراً و کتباً شکایاتی نرسیده بود روز پنجشنبه دوازدهم شهر محرم ۱۳۴۳ صورت مجلس را نوشته و جلسات خود را خاتمه داده

اسامی موافقین - آقایان :
مشیراعظم - شریعتمدار - حاج میرزا اسدالله - میرزا رضا خان افشار - سردار معتمد - سیداراعظم - ملک التجار - حاج سیدالمحققین - یاسائی - رئیس التجار - فتح الله میرزا - از باب کیخسرو - میرزا سلیم خان ایزدی - امیراهلم - قائم مقام الملک صدرائی - دبیراعظم - مدیر الملک - تدین - میرزا بدله خان - وحیدالدوله - شریعت زاده - نصرت الدوله - معتمد السلطنه - سیف الله خان نظام التولیه - عظیمی - مشیرالدوله - سردار فاخر - آقا شیخ جلال الدین - آقا سید کلظم سهراب خان - محمد هاشم میرزا - آقا شیخ محمد علی تهرانی - ضیاءالاطباء - ضیاءالواعظین - ملک الشعراء - هایم - امین - الشریعه - عمار السلطنه

اسامی مخالفین - آقایان :
اخگر - صدق السلطنه - دست قیب - حاج میرزا علیرضا - دیوان بیگی - آقا سید معی الدین - کازرونی - حاج آقا اسمعیل
اوراق بدون قید سفید و آبی - آقایان اعتبارالدوله - سلیمان میرزا - یمن الملک مقوم الملک - ضدرالعلماء
رئیس - آقا ک دست قیب تشریف بیاورید این رایورترا قرائت بفرمائید رایورت راجع بنمایند کی آقای سهرابخان است اجازه میفرمائید قرائت شود؟
بعضی از نمایندگان - بلی قرائت شود
(آقای دست قیب رایورت مزبور را بشرح ذیل قرائت نمودند)
شبه ۶۶ در دوسه و [اعتبارنامه آقای سهرابخان وکیل ارمنه و کلدانی مراجع] پس از ملاحظه وقت رایورت آن را تقدیم مجلس شورا مینماید
در هفدهم نور ۱۳۰۳ مطابق با اول شوان ۱۳۴۲ در شهر تبریز اعلان انتخابات

منتشر و از بیست و هفتم نور مطابق با یازدهم شوال شروع بدادن تعرفه نموده و در این مدت انجمنهای فرعیه بلاد جزو آذربایجان (مراغه - میان دو آب - ساوجبلاغ - اروم - سلماس - قراجه داغ) بر حسب مأموریت انجمن مرکزی اهرام و تشکیل و از روز اول و دوم و سوم جواز شروع باخذ آراء نمودند کلیه اوراق تعرفه منتشره در شهر تبریز هشت صد و سی و سه ورقه و آنچه اخذ شده ۷۹۹ ورقه و کلیه اوراق تعرفه منتشره در ولایات جزو ۱۸۴۱ ورقه و آنچه اخذ شده ۱۸۲۱ ورقه و از تمام آراء ماخوذه از شهر تبریز و ولایات که بالغ بر دو هزار و شصت و سی رای بوده آقای سهرابخان با کثرت هزار و پانصد و نود و هشت رای انتخاب و مطابق ماده ۴۵ نظامنامه انتخابات انجمن نظار تا بگفته جلسات خود را ادامه داده برای اخذ شکایات و چون حضوراً و کتباً شکایاتی نرسیده بود روز پنجشنبه دوازدهم شهر محرم ۱۳۴۳ صورت مجلس را نوشته و جلسات خود را خاتمه داده

لذا شبه شش با کثرت صحت انتخاب آقای سهراب خان را تصدیق و رایورت آن را تقدیم مجلس مینماید
رئیس - آقای شیخ الرئیس (اجازه)
محمد هاشم میرزا شیخ الرئیس بنده موافقم اگر مخالفی هست دفاع کنم
رئیس - رای میگیریم بنمایند کی ایشان را تصویب میکنند قیام فرمایند (جمع کثیری قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد رایورت کمیسیون مرابض و مرخصی راجع برخصی آقای مصدق السلطنه قرائت میشود (بشرح ذیل قرائت شد)

آقای مصدق السلطنه نماینده محترم بواسطه بقیه کسالت تا آخر برج میزان برای استعلاج استعجازه مرخصی نموده بودند و حقوق خود را در مدت مزبوره تقدیم کتاب خانه مجلس داشته کمیسیون پس از مشاوره تصویب مینماید که غیبت ایشان در مدت مذکور با اجازه ثبت شود

رئیس - رای میگیریم بمقاد خبر کمیسیون آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند
(اغلب قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد رایورت مرخصی آقای سالار اشرف قرائت میشود (باین مضمون قرائت شد)

آقای سالار اشرف نماینده محترم ۶ ملاحظه لزوم انجام امورات شخصی که در غیبت ایشان دچار اختلال شده و اعاده نظام موکول بحضور خودشان در محل میباشد در ماه استعجازه مرخصی از اول برج هجرت نموده کمیسیون پس از مشاوره تصویب

مبنیاد که در مدت مزبوره غائب با اجازه ثبت شوند
رئیس - آقای یاسائی (اجازه)
یاسائی - بنده باین طور رایورت که از کمیسیون مرخصی داده میشود مغالتم زبرا نوشته اند آقای سالار اشرف برای انجام امور شخصی میخواهند تشریف ببرند و این بنظر بنده عذر موجهی نیست که ما تصویب کنیم فرق نمیکند همه ماها يك کارهای شخصی داریم البته اگر این است ممکن است مجلس را اول کنیم و برویم عقب کارهای شخصی و بعقیده بنده اصل مسلم ثابتی را که در باب مرخصیها باید در نظر بگیریم همان است که در رایورت های دیگر نوشته میشود که برای عذر موجهی است و برای يك پیش آمدهائی است که ناگزیرند از اینکه استعجازه بکنند ولی برای انجام کارهای شخصی که آقایان میخواهند بروند بامور شخصی خودشان رسیدگی بکنند و حقوق هم بگیرند بنظر بنده این عذر موجه نیست و بنده مغالتم

رئیس - آقای کازرونی (اجازه)
کازرونی - رفیق محترم بنده همچو خیال کردند اجازه که گرفته میشود باید برای کارهای نوعی باشد در صورتیکه این طور نیست و استعجازه برای کارهای شخصی است و البته هر کس که استعجازه میکند برای يك پیش آمدهائی است یا اینکه مریض است و میخواهد رفع مرض از خودش بکند یا اینکه مالش در محاطره است و میخواهد جلوگیری از آن خطر بنماید یا طفلش یا مائله اش مریض هستند و در مرض محاطره واقع شده اند و مجبور است از اینکه استعجازه کند و برود آنهارا از این مضطرات نجات بدهد و یقین بدانید که نه من و نه سایر رفقای من برای کارهای نوعی استعجازه نمیکنیم

کارهای نوعی را باید این جا انجام بدهیم و دیگر اینکه آقایان و کلاحق دارند که در مواقع لازمه از مجلس استعجازه مرخصی کنند و معمول هم بوده است و خواهد بود و حالاً ما بطور خصوصی در باره این شخص محترم می آیم این استعجازه را رد کنیم و نپذیریم بنده يك جهت برایش نمی بینم و کمیسیون مرابض هم که بنده بشرف عضویت آن مایلم مذاکره کرده و دلایل این شخص را موجه دانسته است

رئیس - رای میگیریم آقایانیکه تصویب شد رایورت مرخصی آقای سالار اشرف قرائت میشود (باین مضمون قرائت شد)
آقای سالار اشرف نماینده محترم ۶ ملاحظه لزوم انجام امورات شخصی که در غیبت ایشان دچار اختلال شده و اعاده نظام موکول بحضور خودشان در محل میباشد در ماه استعجازه مرخصی از اول برج هجرت نموده کمیسیون پس از مشاوره تصویب

مبنیاد که در مدت مزبوره غائب با اجازه ثبت شوند
رئیس - آقای یاسائی (اجازه)
یاسائی - بنده باین طور رایورت که از کمیسیون مرخصی داده میشود مغالتم زبرا نوشته اند آقای سالار اشرف برای انجام امور شخصی میخواهند تشریف ببرند و این بنظر بنده عذر موجهی نیست که ما تصویب کنیم فرق نمیکند همه ماها يك کارهای شخصی داریم البته اگر این است ممکن است مجلس را اول کنیم و برویم عقب کارهای شخصی و بعقیده بنده اصل مسلم ثابتی را که در باب مرخصیها باید در نظر بگیریم همان است که در رایورت های دیگر نوشته میشود که برای عذر موجهی است و برای يك پیش آمدهائی است که ناگزیرند از اینکه استعجازه بکنند ولی برای انجام کارهای شخصی که آقایان میخواهند بروند بامور شخصی خودشان رسیدگی بکنند و حقوق هم بگیرند بنظر بنده این عذر موجه نیست و بنده مغالتم

رئیس - آقای کازرونی (اجازه)
کازرونی - رفیق محترم بنده همچو خیال کردند اجازه که گرفته میشود باید برای کارهای نوعی باشد در صورتیکه این طور نیست و استعجازه برای کارهای شخصی است و البته هر کس که استعجازه میکند برای يك پیش آمدهائی است یا اینکه مریض است و میخواهد رفع مرض از خودش بکند یا اینکه مالش در محاطره است و میخواهد جلوگیری از آن خطر بنماید یا طفلش یا مائله اش مریض هستند و در مرض محاطره واقع شده اند و مجبور است از اینکه استعجازه کند و برود آنهارا از این مضطرات نجات بدهد و یقین بدانید که نه من و نه سایر رفقای من برای کارهای نوعی استعجازه نمیکنیم

کارهای نوعی را باید این جا انجام بدهیم و دیگر اینکه آقایان و کلاحق دارند که در مواقع لازمه از مجلس استعجازه مرخصی کنند و معمول هم بوده است و خواهد بود و حالاً ما بطور خصوصی در باره این شخص محترم می آیم این استعجازه را رد کنیم و نپذیریم بنده يك جهت برایش نمی بینم و کمیسیون مرابض هم که بنده بشرف عضویت آن مایلم مذاکره کرده و دلایل این شخص را موجه دانسته است

رئیس - رای میگیریم آقایانیکه تصویب شد رایورت مرخصی آقای سالار اشرف قرائت میشود (باین مضمون قرائت شد)
آقای سالار اشرف نماینده محترم ۶ ملاحظه لزوم انجام امورات شخصی که در غیبت ایشان دچار اختلال شده و اعاده نظام موکول بحضور خودشان در محل میباشد در ماه استعجازه مرخصی از اول برج هجرت نموده کمیسیون پس از مشاوره تصویب

مبنیاد که در مدت مزبوره غائب با اجازه ثبت شوند
رئیس - آقای یاسائی (اجازه)
یاسائی - بنده باین طور رایورت که از کمیسیون مرخصی داده میشود مغالتم زبرا نوشته اند آقای سالار اشرف برای انجام امور شخصی میخواهند تشریف ببرند و این بنظر بنده عذر موجهی نیست که ما تصویب کنیم فرق نمیکند همه ماها يك کارهای شخصی داریم البته اگر این است ممکن است مجلس را اول کنیم و برویم عقب کارهای شخصی و بعقیده بنده اصل مسلم ثابتی را که در باب مرخصیها باید در نظر بگیریم همان است که در رایورت های دیگر نوشته میشود که برای عذر موجهی است و برای يك پیش آمدهائی است که ناگزیرند از اینکه استعجازه بکنند ولی برای انجام کارهای شخصی که آقایان میخواهند بروند بامور شخصی خودشان رسیدگی بکنند و حقوق هم بگیرند بنظر بنده این عذر موجه نیست و بنده مغالتم

رئیس - آقای کازرونی (اجازه)
کازرونی - رفیق محترم بنده همچو خیال کردند اجازه که گرفته میشود باید برای کارهای نوعی باشد در صورتیکه این طور نیست و استعجازه برای کارهای شخصی است و البته هر کس که استعجازه میکند برای يك پیش آمدهائی است یا اینکه مریض است و میخواهد رفع مرض از خودش بکند یا اینکه مالش در محاطره است و میخواهد جلوگیری از آن خطر بنماید یا طفلش یا مائله اش مریض هستند و در مرض محاطره واقع شده اند و مجبور است از اینکه استعجازه کند و برود آنهارا از این مضطرات نجات بدهد و یقین بدانید که نه من و نه سایر رفقای من برای کارهای نوعی استعجازه نمیکنیم

کارهای نوعی را باید این جا انجام بدهیم و دیگر اینکه آقایان و کلاحق دارند که در مواقع لازمه از مجلس استعجازه مرخصی کنند و معمول هم بوده است و خواهد بود و حالاً ما بطور خصوصی در باره این شخص محترم می آیم این استعجازه را رد کنیم و نپذیریم بنده يك جهت برایش نمی بینم و کمیسیون مرابض هم که بنده بشرف عضویت آن مایلم مذاکره کرده و دلایل این شخص را موجه دانسته است

رئیس - رای میگیریم آقایانیکه تصویب شد رایورت مرخصی آقای سالار اشرف قرائت میشود (باین مضمون قرائت شد)
آقای سالار اشرف نماینده محترم ۶ ملاحظه لزوم انجام امورات شخصی که در غیبت ایشان دچار اختلال شده و اعاده نظام موکول بحضور خودشان در محل میباشد در ماه استعجازه مرخصی از اول برج هجرت نموده کمیسیون پس از مشاوره تصویب

مبنیاد که در مدت مزبوره غائب با اجازه ثبت شوند
رئیس - آقای یاسائی (اجازه)
یاسائی - بنده باین طور رایورت که از کمیسیون مرخصی داده میشود مغالتم زبرا نوشته اند آقای سالار اشرف برای انجام امور شخصی میخواهند تشریف ببرند و این بنظر بنده عذر موجهی نیست که ما تصویب کنیم فرق نمیکند همه ماها يك کارهای شخصی داریم البته اگر این است ممکن است مجلس را اول کنیم و برویم عقب کارهای شخصی و بعقیده بنده اصل مسلم ثابتی را که در باب مرخصیها باید در نظر بگیریم همان است که در رایورت های دیگر نوشته میشود که برای عذر موجهی است و برای يك پیش آمدهائی است که ناگزیرند از اینکه استعجازه بکنند ولی برای انجام کارهای شخصی که آقایان میخواهند بروند بامور شخصی خودشان رسیدگی بکنند و حقوق هم بگیرند بنظر بنده این عذر موجه نیست و بنده مغالتم

رئیس - آقای کازرونی (اجازه)
کازرونی - رفیق محترم بنده همچو خیال کردند اجازه که گرفته میشود باید برای کارهای نوعی باشد در صورتیکه این طور نیست و استعجازه برای کارهای شخصی است و البته هر کس که استعجازه میکند برای يك پیش آمدهائی است یا اینکه مریض است و میخواهد رفع مرض از خودش بکند یا اینکه مالش در محاطره است و میخواهد جلوگیری از آن خطر بنماید یا طفلش یا مائله اش مریض هستند و در مرض محاطره واقع شده اند و مجبور است از اینکه استعجازه کند و برود آنهارا از این مضطرات نجات بدهد و یقین بدانید که نه من و نه سایر رفقای من برای کارهای نوعی استعجازه نمیکنیم

کارهای نوعی را باید این جا انجام بدهیم و دیگر اینکه آقایان و کلاحق دارند که در مواقع لازمه از مجلس استعجازه مرخصی کنند و معمول هم بوده است و خواهد بود و حالاً ما بطور خصوصی در باره این شخص محترم می آیم این استعجازه را رد کنیم و نپذیریم بنده يك جهت برایش نمی بینم و کمیسیون مرابض هم که بنده بشرف عضویت آن مایلم مذاکره کرده و دلایل این شخص را موجه دانسته است

رئیس - رای میگیریم آقایانیکه تصویب شد رایورت مرخصی آقای سالار اشرف قرائت میشود (باین مضمون قرائت شد)
آقای سالار اشرف نماینده محترم ۶ ملاحظه لزوم انجام امورات شخصی که در غیبت ایشان دچار اختلال شده و اعاده نظام موکول بحضور خودشان در محل میباشد در ماه استعجازه مرخصی از اول برج هجرت نموده کمیسیون پس از مشاوره تصویب

مبنیاد که در مدت مزبوره غائب با اجازه ثبت شوند
رئیس - آقای یاسائی (اجازه)
یاسائی - بنده باین طور رایورت که از کمیسیون مرخصی داده میشود مغالتم زبرا نوشته اند آقای سالار اشرف برای انجام امور شخصی میخواهند تشریف ببرند و این بنظر بنده عذر موجهی نیست که ما تصویب کنیم فرق نمیکند همه ماها يك کارهای شخصی داریم البته اگر این است ممکن است مجلس را اول کنیم و برویم عقب کارهای شخصی و بعقیده بنده اصل مسلم ثابتی را که در باب مرخصیها باید در نظر بگیریم همان است که در رایورت های دیگر نوشته میشود که برای عذر موجهی است و برای يك پیش آمدهائی است که ناگزیرند از اینکه استعجازه بکنند ولی برای انجام کارهای شخصی که آقایان میخواهند بروند بامور شخصی خودشان رسیدگی بکنند و حقوق هم بگیرند بنظر بنده این عذر موجه نیست و بنده مغالتم

رئیس - آقای کازرونی (اجازه)
کازرونی - رفیق محترم بنده همچو خیال کردند اجازه که گرفته میشود باید برای کارهای نوعی باشد در صورتیکه این طور نیست و استعجازه برای کارهای شخصی است و البته هر کس که استعجازه میکند برای يك پیش آمدهائی است یا اینکه مریض است و میخواهد رفع مرض از خودش بکند یا اینکه مالش در محاطره است و میخواهد جلوگیری از آن خطر بنماید یا طفلش یا مائله اش مریض هستند و در مرض محاطره واقع شده اند و مجبور است از اینکه استعجازه کند و برود آنهارا از این مضطرات نجات بدهد و یقین بدانید که نه من و نه سایر رفقای من برای کارهای نوعی استعجازه نمیکنیم

کارهای نوعی را باید این جا انجام بدهیم و دیگر اینکه آقایان و کلاحق دارند که در مواقع لازمه از مجلس استعجازه مرخصی کنند و معمول هم بوده است و خواهد بود و حالاً ما بطور خصوصی در باره این شخص محترم می آیم این استعجازه را رد کنیم و نپذیریم بنده يك جهت برایش نمی بینم و کمیسیون مرابض هم که بنده بشرف عضویت آن مایلم مذاکره کرده و دلایل این شخص را موجه دانسته است

رئیس - رای میگیریم آقایانیکه تصویب شد رایورت مرخصی آقای سالار اشرف قرائت میشود (باین مضمون قرائت شد)
آقای سالار اشرف نماینده محترم ۶ ملاحظه لزوم انجام امورات شخصی که در غیبت ایشان دچار اختلال شده و اعاده نظام موکول بحضور خودشان در محل میباشد در ماه استعجازه مرخصی از اول برج هجرت نموده کمیسیون پس از مشاوره تصویب

رئیس - همین یکی است (بترتیب دبل قرائت شد)
شاهزاده فتح الله میرزا نماینده محترم بملاحظه اینکه اثاثیه منزلشان در عراق است و یازده گرفتاریها که رفع آنها موکول بحضور خودشان است در مجمل مذکور يك ماهه از دهم برج عقب استعجازه مرخصی نموده بودند کمیسیون پس از مشاوره تصویب مینماید که در مدت مزبوره غیبت ایشان با اجازه ثبت شود

رئیس - آقای اشگر (اجازه)
اشگر - خوب است همین طور که در تمام ادارات دولتی مرسوم است که هر سالی يكماه مرخصی برای مأمورین در نظر میگیرند برای وکلای مجلس هم همین طور قرار بدهند که هر وقت لازم بدانند و ضرورت داشته باشد يكماه از حق مرخصیشان استفاده بکنند و دیگر يكماه و دو ماه و چهار ماه از مجلس اجازه مرخصی نگیرند
رئیس - رای میگیریم آقایانیکه مرخصی يكماه شاهزاده فتح الله میرزا را از دهم عقب تصویب میکنند قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد
وزیر فواید عامه - دو فقره لایحه قانونی است که تقدیم مجلس شورای ملی میشود
يك فقره آن راجع بمعافیت ماشینهای فلاحتی و صنعتی کمر کی است و يك فقره آن هم مربوط با اجازه یک نفر مهندس برای جنگل ها است که آن هم تقدیم مجلس شورای ملی میشود و البته مراجعه خواهد شد بکمیسیون های مربوطه

وزیر فواید عامه - تقاضای فوریت هم میکنند لایحه که فوریتش تصویب شده و زود در کمیسیون مانده و تکلیفش معین نشده است بنده دیگر جرأت نمیکنم ولی میخواستم عرض کنم که لوابیح زیادی از طرف وزارت فواید عامه تا حال تقدیم شده است و تکلیف هیچ يك از آنها معین نشده است خواستم استدعا کنم کنم که هر چه زودتر تکلیف آنها را معین فرمایند

رئیس - جلسه ختم میشود
جلسه آتی روز پنجشنبه دستور اولاً پیشنهاد آقای داور و پیشنهاد آقای دولت آبادی راجع باقتضایات

ثانیاً پیشنهاد شاهزاده شیخ الرئیس راجع بقضیه بودانس یعنی همین پیشنهادی که امروز دادند
ثالثاً دو فقره خبر از کمیسیون بودجه راجع بورنه ضیاءالدین خان و سادات زنوزی
آقای محمدولی میرزا

رئیس - (اجازه)
رئیس - بیهمه آقایان وزراء اظهار میشود که برای جلسات بعد حاضر شوند (مجلس يك ساعت بعد از ظهر ختم شد)
رئیس مجلس شورای ملی مؤتمن الملک

محمودولی میرزا - عرضی ندارم
رئیس - آقای حاجزاد الممالک (اجازه)
حاجزاد الممالک - عرض بنده همان بود که فرمودید
رئیس - آقای یاسائی بنده میخواستم عرض کنم که پیشنهاد شاهزاده شیخ الرئیس راجع بقضیه بوداغانس چه عنوان قانونی خواهد داشت بعد از اینکه قضیه تمام شده و رأی هم داده شده است دیگر احاله اش بشعبه چه صورتی دارد و مقصود شوال از مقام ریاست بود که آیا يك مجوز نظامنامه داریم و اگر يك مجوزی پیدا کردداند بفرمایند تمامام مطلع شویم و الا رأی است داده ایم تصویب هم شده و تمام شده است و بفرمایش آقای مشیرالدوله اطلاع هم داشتیم و قضیه هم گذشته و به خارجها هم اضطرابی برای ما حاصل نمیشود و در تحت تأثیر و واقع نخواهیم شد ما يك مسئولیتی داریم و همان طوری که شاهزاده نصرت الدوله فرمودند رأی خود را هم رشیدانه میدهم و وجداناً هم پیش موکلین خود مسئولیتی نداریم برای اینکه عقیده مان اینست و قسم هم خورده ایم که خیانت نکنیم و خیانت هم نخواهیم کرد
رئیس - آقای ضیاءالواعظین (اجازه)
ضیاءالواعظین - بنده خواستم از آقای وزیر فواید عامه سئوال کنم راجع به آن سئوالی که آن روز از ایشان شد جوابی نداده اند اگر ممکنست امروز یا جلسه بعد جواب بفرمایند
وزیر فواید عامه - کدام سئوال؟
ضیاءالواعظین - راجع بواکنها
وزیر فواید عامه - جواب خیلی مفصلی بآقای دست قیب دادم
رئیس - آقای شریعتمدار (اجازه)
شریعتمدار دامغانی - بنده از آقای وزیر خارجه سئوالی داشتم و تقدیم مقام ریاست هم کرده ام و چون در حد لزومست تقاضا میکنم اخطار بفرمایند بیایند جواب بدهند
رئیس - احطار میشود
آقای دست غیب (اجازه)
دست غیب - سئوالاتی از وزراء شده است و علت اینکه نمی آید جواب بدهند چیست در نظامنامه داخلی برای جواب استیضاح يكماه مدت معین شده است
يكماه است؟ دو ماه است؟ سه ماه است؟ چهار ماه است؟ چندین ماه است سئوال شده است چه علت دارد که نمی آید جواب بدهند؟
رئیس - بیهمه آقایان وزراء اظهار میشود که برای جلسات بعد حاضر شوند (مجلس يك ساعت بعد از ظهر ختم شد)
رئیس مجلس شورای ملی مؤتمن الملک

